

Hieronder de eerste reactie van de bestuurder-directeur, George Brugmans, op het vriend en vijand verbazende uitgesproken negatieve advies van de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur (RRKC), over de IABR in het kader van de adviezen over het Cultuurplan 2021 – 2024 van de gemeente Rotterdam

Spontane reacties op het negatief advies van de RRKC over de IABR zijn eensluidend stevig, er vallen meteen woorden als 'vooringenomen', 'schokkend', 'onzorgvuldig', en opvallend vaak zelfs 'onbehoorlijk'. Intern maar ook extern. Wat was jouw eerste reactie?

Om te voorkomen dat ik te snel en emotioneel reageer komt Hanlon's Razor, het scheermes van Hanlon, mij altijd goed van pas: "Never attribute to malice that which is adequately explained by stupidity".

Ik moet bekennen, niet meteen aan kwade wil toekennen wat goed verklaard kan worden als domheid is in dit geval wel heel lastig. Want dit is overduidelijk een voorbeeld van advies met voorbedachten rade. De temperatuur is op minus tien gezet voordat de adviescommissie de kamer binnenkwam.

Dus er moet strategie in het spel zijn: er worden in één klap zoveel inconsistenties, verdraaiingen, hele en halve onwaarheden, ongegronde beschuldigingen en suggestieve schijnbewegingen met dit advies rondgestrooid dat er nauwelijks beginnen aan is om het te weerleggen. En ja, je proeft goed dat dat de bedoeling was: Barbertye moest hangen.

Maar de IABR zal dit advies toch willen weerleggen?

Ja, natuurlijk, dat gaan we ook doen, maar alles op zijn tijd. Nu het is vooral van belang eerst nadrukkelijk vast te stellen dat onwaarheden weerleggen procedureel niet kon. Van hoor en wederhoor was geen sprake. Naar zijn verantwoordelijkheid gevraagd waste de voorzitter van de Raad zijn handen in procedurele onschuld. De procedures van de RRKC zijn zo ingericht dat het weerleggen van feitelijke onjuistheden alleen ontvankelijk is als er sprake is van *kwantitatieve* onjuistheden. Dus dat betekent dat als de zon schijnt de RRKC staalhard kan beweren dat het regent. Zolang de RRKC haar eigen hele en halve onwaarheden niet kwantificeert, laat de procedure niet toe dat een aperte leugen of verdraaiing door een culturele instelling weerlegd kan worden. Wij zijn vogelvrij. En daar wordt in het advies over de IABR, laat ons maar zeggen, gretig gebruik van gemaakt. Zo worden bijvoorbeeld de Raad van Toezicht en het Bestuur van de IABR alvast beticht van toekomstig onzorgvuldig bestuur! Vanuit het niets, zonder onderbouwing. Dat is verbijsterend onfatsoenlijk, maar de procedure staat ons dus niet toe tegen dergelijke insinuaties in het geweer te komen.

Dat is best stevig geformuleerd, kun je dat toelichten?

Het voorbeeld dat ik net gaf, betreft de manier waarop over mijn opvolging wordt gesproken. De RRKC schrijft: *"De aanvraag geeft geen indicatie voor de manier waarop de transitieperiode zal verlopen als de directeur-bestuurder is opgestapt."*

Lariekoek. In ons plan wordt daar een heel hoofdstuk aan gewijd, pagina's 15 en 16. Daar mag je iets van vinden, en daar mag je vragen over stellen, maar je mag in een advies niet glashard ontkennen dat er iets *niet* in een aanvraag staat, dat er *wel* in staat.

Maar de RRKC doet er nog een schepje bovenop. Ze schrijft: *“Het is onduidelijk of er een redelijke kans bestaat dat het stokje straks op een zorgvuldige manier wordt doorgegeven aan een nieuwe generatie.”*

Dat is te kwader trouw. De RRKC beweert dat het bestuur –in dit geval de Raad van Toezicht, want die is verantwoordelijk voor de transitie– *onzorgvuldig zal gaan besturen*. Dus de RRKC zegt tegen ervaren bestuurders als voormalig minister Ed Nijpels, oud-senator Adri Duivesteijn en Allard Castelein, de directeur van het havenbedrijf: “de kans is redelijk groot dat jullie het onzorgvuldig gaan doen”. Alsof wij een boevenclub zijn.

Met gestrekt been erin dus, en in de NRC doet RRKC-voorzitter Van der Goot het nog eens dunnetjes over: *“Als de man die het ooit oprichtte ook verdwijnt, en niet achterlaat hoe het wel moet of kan aanwijzen wie het gaat doen, dan zeggen we sorry”*.

Dat is *vijf keer* miskleunen in *één zin*. Want (1) ik heb de IABR niet opgericht; (2) ik verdwijnt niet, ik ga volgend jaar met pensioen, en let wel, het plan is geschreven rond de jaarwisseling, dus ruim een jaar voordat ik afscheid neem, natuurlijk is er dan nog geen opvolger; (3) ik schrijf heel transparant op hoe we de opvolging in het najaar van 2020, dus op het meest geschikte moment gaan regelen, zie pagina 15 en 16 van ons plan; (4) ik zal de boel de boel niet laten, die bewering is te kwader trouw; en (5) ik ga helemaal niet over mijn opvolging, daar gaat de Raad van Toezicht over, en die wordt hier in de krant nog eens een keer van onzorgvuldig bestuur met voorbedachten rade beticht. Weet je, je kunt een instelling toch niet negatief beoordelen omdat de directeur een keer weggaat?

Onder die ene zin ligt ook nog eens een verkeerde aanname, namelijk dat de RRKC hier überhaupt over zou gaan. Het bestuur van de IABR is verantwoordelijk voor de continuïteit van de IABR en legt verantwoording af aan de subsidienten. De RRKC is er om te adviseren, niet om op de stoel van een instellingsbestuur te gaan zitten. Van der Goot begrijpt de code Cultural Governance, op naleving waarvan de RRKC *ons* moet beoordelen, *zelf* niet, zoveel is uit zijn woorden duidelijk.

Dit is geen domheid meer. Ze hebben ons plan goed gelezen laten ze niet na te bevestigen. Dus dan is die uitsmijter, “dan zeggen we sorry”, niet op feiten gebaseerd maar op wantrouwen. En dan haal je achteloos 20 jaar prestatie onderuit met louter onwaarheden en insinuaties.

Dat kun je niet maken, dat is echt respectloos. Wij werken dag en nacht, het is in de cultuur nog slechter geregeld dan in de zorg, dat weet heel Nederland inmiddels. Alleen daarvoor moet zo’n voorzitter al respect kunnen opbrengen. Het gaat niet om hem, het gaat om de sector. En als je twijfels of vragen hebt, pak je de telefoon. Nu staat het advies vol vragen die de RRKC niet aan ons gesteld heeft. Dan denk ik, als je op je vragen geen antwoorden wilt hebben, wil je het blijkbaar niet weten. Want dan kunnen wij onjuistheden ook niet weerleggen.

En dit is maar één voorbeeld, er zijn er meer. En natuurlijk, ik heb de schijn nu tegen omdat het advies negatief is. Ik zit er middenin, het gaat over mij, op het persoonlijke af, lijkt het wel. Maar dat wil niet zeggen dat ik de andere kant op moet kijken omdat dat beter voor mijn positie zou zijn. Juist niet! Want dit is mijn punt: de RRKC moet ons langs allerlei meetlatten leggen, *fair pay*, *good governance*, diversiteit, inclusiviteit. Prima, maar dan moet ze zichzelf ook aan gedragscodes houden. Als je anderen de maat moet nemen, moet je jezelf ook correct en transparant gedragen. Practice what you preach. Mensen die namens de samenleving op een positie zitten waar ze verschil kunnen en moeten maken, moeten dat doen met respect voor de

feiten en respect voor de ander. Dat mis ik echt. Dus daar kom ik tegen in het geweer. Je mag dan niet wegstijgen.

Maar de IABR trekt toch minder publiek? Het “verschrompelt” zelfs, zegt Van der Goot in de NRC.

Schaamteloos. De RRKC prikte zelf onze banden lek en zeurt nu dat we niet meer zo lekker over de weg zoeven. Want niet ons publiek is verschrompeld, de subsidie is sinds 2012 verschrompeld, en nota bene, op advies van diezelfde RRKC. Adviezen hebben gevolgen in de werkelijkheid en het is echt onthutsend dat de RRKC de verantwoordelijkheid niet neemt voor wat zij zelf mede heeft veroorzaakt.

De subsidie aan de IABR als cultureel podium is in 2012 bijna gehalveerd. We hadden toen kunnen stoppen. Maar we zagen kans om datgene wat we al voorzichtig deden in en met de steden São Paulo en Istanbul –ontwerpend onderzoek inzetten bij het vinden van concrete realiseerbare oplossingen voor bestaande opgaven– ook in Nederland in de praktijk te gaan brengen. Het rijk maakte ons leadpartner in het kader van de Actieagenda Ruimtelijk Ontwerp en zo konden we de bezuinigingen achter ons laten en opnieuw continuïteit opbouwen. En nog steeds werkend vanuit de inhoud, door ontwerpkracht in te zetten voor echte oplossingen, en niet door kaartjes te verkopen om naar oplossingen aan de muur te kijken. Vooruitgang, zou je denken.

Dat bleek een heel goede beslissing, binnen de kortste keren zaten we boven de 50% eigen inkomsten. Maar we werden natuurlijk wel een ander soort culturele instelling. De gemeente zag dat heel scherp, die rekent ons ook niet meer af op publieksbereik, die beschouwt ons als ontwikkelinstelling. Je kan zeggen, we zetten de culturele verbeeldingskracht in om research & development te doen ten behoeve van de stad. Dat doen we onder meer in Rotterdam, met het IABR–Atelier Rotterdam, en dat levert tastbaar iets op voor Rotterdammers. Iedereen tevreden. Daarom, als we door de gemeente niet meer afgerekend worden op publieksbereik, mag de RRKC dat criterium helemaal niet gebruiken. Ze moet ons beoordelen op de vraag of we leveren wat de stad van ons vraagt, niet op wat ze zelf leuk vinden.

En dan toch nog even die cijfers want daarover bestaat veel onbegrip. Na de bezuinigingen van 2012 bespeelden we in de zomer van 2014 de Kunsthall. Met succes, er waren daar 's zomers, tot op dat moment, *nog nooit eerder zoveel bezoekers* geweest. Niet gek toch? We trokken weliswaar minder bezoekers dan met eerdere biennales maar er kwamen toch maar liefst 77.000 unieke bezoekers. Let op, het filmfestival, dat een dergelijk verwijt nooit zal krijgen, verkoopt gemiddeld acht kaartjes per bezoeker (tenminste, dat was zo de laatste keer dat ik het ze vroeg), dus pakweg 350.000 bezoeken betekent een kleine 45.000 IFFR-bezoekers. We doen het dus opvallend goed!

De enige biennale die substantieel minder bezoek trok, maar nog steeds bijna 30.000 bezoekers, was die van 2018. Maar dat was, heel bewust, een kleine ‘werk-biennale’, gericht op professionals. Onder meer vanwege advies van de RRKC was er niet genoeg geld om in de periode 2017 – 2020 twee volwaardige biennales te organiseren. Die specifieke aanpak, nadrukkelijk eenmalig, was van tevoren met de subsidieën besproken. Met andere woorden, de gemeente gaf hier haar goedkeuring aan dus de RRKC kan en mag dit helemaal niet als argument tegen ons gebruiken.

Dit staat allemaal in onze aanvraag en de jaarverslagen die de RRKC heeft, dus nogmaals: de Raad liegt en verdraait er maar wat op los. Zij argumenteert heel bewust onder de gordel.

Dus je bent gewoon heel erg boos. De IABR bestaat twintig jaar, en dan dit advies.

Natuurlijk ben ik boos. Maar het feit dat de RRKC iedere poging tot redelijke dialoog uit de weg gaat, wil niet zeggen dat wij nu af moeten dalen naar het niveau waarop dit advies is geschreven. Dan hebben ze je waar ze je willen hebben. Dus daar voel ik niets voor. Maar zoals ik zeg, redelijk weerleggen is lastig, precies omdat de RRKC zich met dit advies begeeft op dat eigentijds terrein waar de feiten er niet meer toe doen. Het is een adviestekst die nooit een argument wil worden, weigert zich tot de werkelijkheid te verhouden, nergens ingaat op het meerjarenbeleidsplan van de IABR, geen rekening houdt met gemeentelijk en landelijk architectuurbeleid, vorige adviezen van dezelfde Raad op zijn kop zet, de gevolgen van eerdere, door haarzelf geadviseerde bezuinigingen nu tegen ons gebruikt, met twee maten meet en bij dat alles behoorlijk schaamteloos tentoonspreidt dat dat allemaal kan omdat het kan. De eigen vooringenomenheid volstaat. De werkelijkheid, de feiten, de ander, de prestaties, positie en kijk op de wereld van de ander – ze doen er niet toe.

De RRKC adviseert eigenlijk zoals er steeds vaker wordt gecommuniceerd op twitter en facebook. Op een inderdaad onbehoorlijke toon wordt van alles tegen de muur gegooid en het maakt niet uit of het klopt of hout snijdt, want er blijft altijd wel iets plakken. En dan kom je ermee weg, niemand heeft nog zin of tijd om zich in feiten en voorgeschiedenis te verdiepen, en dan ligt de bewijslast bij degene die wordt aangevallen. Maak rook en er zij vuur. Dat is voor ons echt heel moeilijk reageren. En daarnaast, we moeten natuurlijk ook de gevolgen van dit advies eerst heel goed in kaart brengen.

Kun je toch al iets zeggen over die gevolgen?

Dit advies is niet alleen slecht voor de IABR, maar ook voor de RRKC zelf, ze verliest gezag want laat de buitenwereld zien dat men in de kunst en cultuurwereld niet altijd fatsoenlijk met elkaar omgaat. Ik mag dat zeggen, denk ik, want ik was zes jaar vicevoorzitter van de Amsterdamse Kunstraad en gaf in die hoedanigheid mede leiding aan twee cultuurnota adviseringen. Natuurlijk borrelt er wel eens een onaangename oprisping uit een adviescommissie op, het systeem is niet waterdicht. Maar wij zouden als bestuur zo'n respectloos advies nooit hebben laten passeren, want dat is puur slecht voor de sector en voor de Raad. Dan had ik mezelf echt niet meer in de ogen kunnen kijken.

Maar vervelender gevolg is dat zo'n advies natuurlijk ook heel slecht is voor de stad. Want de gemeente omarmde de IABR in opeenvolgende beleidsnota's over architectuurbeleid en in het regioprofiel dat zij naar de minister stuurde. Ze vroeg de minister de IABR weer op te nemen in haar landelijke culturele basisinfrastructuur, de BIS, de Raad van Cultuur oordeelde daar positief over en de minister heeft ons vorige week haar voornemensbrief gestuurd: "IABR, u bent welkom." De minister zal zich nu wel afvragen waar ze in Rotterdam, notabene de tweede stad van Nederland, in godsnaam mee bezig zijn. Elkaar om zeep helpen?

Dus nu moeten de volwassenen om tafel. Nu moeten college van B&W, gemeenteraad en het bestuur van IABR zich met elkaar afvragen hoeveel waarde een advies heeft dat een lange neus maakt naar de wethouder. Want die schrijft in zijn Uitgangspuntennota, de Cultuurvisie tot 2030: "Culturele organisaties die wij meerjarig subsidiëren zijn sterke instellingen van kwalitatief hoog niveau, organisaties die naar verwachting het beste bijdragen aan de realisatie van onze sociale, economische en ruimtelijke ambities, de transities waar onze stad voor staat." Daaraan voldoet

de IABR volledig – en niet “naar verwachting” maar al bijna 20 jaar. Aantoonbaar. Ze was en is voorloper, precies voor wat betreft deze agenda. De IABR werkt daarbij intensief samen met allerlei verschillende partners in Rotterdam, binnen en buiten de cultuur, en ook binnen de gemeente, zoals Stadsontwikkeling, Resilient Rotterdam, Weerwoord en Stadsbeheer, en neemt voor ontwerpend onderzoek veel extra geld van buiten voor de stad mee. De IABR heeft ook nooit tekorten en levert jaar in, jaar uit alle prestaties, meer dan dat zelfs, zoals afgesproken en geheel binnen de beleidskaders. Dus alle partijen hebben niet voor niets uitgesproken met elkaar verder te willen.

Niet verder gaan met de IABR zou voor de stad een enorme kapitaalvernietiging betekenen. Let op, Rotterdam draagt middels cultuursubsidie voor nog geen 20% bij aan de IABR. De IABR kost de gemiddelde Rotterdammer zo 65 cent per jaar, de IABR legt daar ieder jaar ruim 3 euro bij. Dat vertaalt zich onder meer in een internationaal platform en een internationaal kennisnetwerk; heel veel innovatie met name op het snijvlak van stedenbouw en klimaatadaptatie; volledig extern gefinancierd ontwerpend onderzoek dat we samen met de gemeente, bewoners en stakeholders in de stad uitvoeren; ateliers waarin en een platform waarop Rotterdamse ontwerpers –ook veel jonge bureaus– met de wereld kunnen samenwerken; een nieuwe tentoonstellingsruimte van ruim 1.100 m² waarmee we samen met het Keilecollectief en andere partijen de gebiedsontwikkeling van het Merwevierhavengebied gaan helpen aanjagen; een samenwerkingsovereenkomst met de watergezant – noem maar op. Wat lokaal, nationaal en internationaal in bijna twintig jaar is opgebouwd, de allianties, de partnerships, de geldstromen die de stad ten goede komen – wat doen we daarmee? Weggooien? Dat vereist een zakelijk gesprek. Wil de stad nog door? En wil de IABR nog door?

Weggooien? Je wilt toch door?

Weet je, het zijn allemaal gemiste kansen terwijl er zoveel op het spel staat. We moeten wel door, iedereen moet door, en snel ook. De coronacrisis, Black Lives Matter, de Noordpool waar het 38 graden is, Australië dat in brand staat, de beangstigend snel groeiende sociale ongelijkheid, de klimaatcrisis en de klimaatapartheid, het is allemaal tot hetzelfde probleem te herleiden, namelijk dat niet respect en gelijke kansen voor iedereen maar macht en winst de leidende principes van onze laat-kapitalistische beschavingsvariant zijn. Er is overal en op alle fronten een keiharde strijd aan de gang tussen de 1% en de rest, en dat is ook een strijd om onze toekomstige leefomgeving. En wij, de rest, staan iedere dag verder op verlies. Dus de vraag is hoeveel toekomst we nog helemaal hebben. We hebben echt niet veel tijd meer, vooral als het gaat om het klimaat en de biodiversiteit, alle wetenschappers zijn het daarover eens. Voor wie het wil horen, schreeuwen ze het uit.

Onze aanvraag, onze plannen vertrekken volledig vanuit die immense zorg. We moeten heel dringend een nieuwe manier vinden om de aarde te bewonen, in harmonie met elkaar, met de andere soorten, en met de natuur. Dat is de kern van het plan dat we hebben ingediend, *DOWN TO EARTH - Waar kunnen we landen?* We committeren ons volledig aan de *Agenda 2030 for Sustainable Development*, we leggen onszelf langs de meetlat van de *Sustainable Development Goals* en we verklaren dat we samen met iedereen die dezelfde kant op wil –vooruit, richting toekomst– nog meer dan nu, als dat al kan, onze stinkende best gaan doen om zo concreet mogelijk bij te dragen aan het maken van weerbare, sociaal-inclusieve steden. Samen met al die partijen in Rotterdam die ook vooruit willen, van Resilient Rotterdam tot DRIFT, van Delfshaven Coöperatie tot Weerwoord. Overigens, en daarom ligt er nu zo'n kans, allemaal precies conform de ambities van het huidige college van B&W.

Maar de RRKC gaat daar niet eens op in, ze wuiven het gewoon weg! Ze zeggen: “Wat doe je toch ingewikkeld, wat ben je toch ambitieus? Waarom zou je onderdeel van de oplossing willen

zijn als het ook makkelijk kan? Was toch gewoon zoveel mogelijk kaartjes blijven verkopen! Dan hadden we kunnen doen of vroeger nog bestaat.” Ze willen per se blijven dansen op de vulkaan. Het zijn heel vreemde reflexen die dit advies drijven, maar het komt er mede op neer dat de RRKC zich met dit advies laat kennen als een bijwagen van Rotterdam Partners en Rotterdam Festivals. Die zien architectuur als iets waar je omheen of tegenaan kunt lopen, liefst met zoveel mogelijk mensen, en zo dat het anderen, niet de ontwerpers of de kunstenaars zelf maar ondernemers in de stad, geld oplevert. Ik vind het prima hoor, iedereen moet een boterham verdienen, ook al zet ik heel serieus vraagtekens bij de *carbon footprint* die dagtoerisme en *city trips* veroorzaken. Maar dat nu ook voor de raad voor “Kunst en Cultuur” de cultuur, in ieder geval in dit advies, een instrument is om te vermaken en vermarkten, is echt treurig. *Venice is dead!*, wil ik maar zeggen, de traditionele, op een breed publiek gerichte biennale is, voor wie oplet, al langs de weg gezet. Wie wil er nu nog dat tienduizend mensen in een vliegtuig stappen om naar een opening te gaan? De Raad kijkt achteruit, ze is onderdeel van het probleem. Maar kijk maar eens hoe heftig de coronacrisis nu afrekent met die totaal vermarkte kunstwereld. Wij daarentegen hebben er relatief weinig last van, ook al gaat het uitstellen van de biennale natuurlijk geld kosten, ook omdat we alle mensen, ook de zzp-ers, willen doorbetalen. Ik heb oprecht te doen met al mijn collega’s die nu diep in de problemen zitten, maar ik ben blij dat het bedrijfsmodel van de IABR al lang niet meer gebouwd is op publieksinkomsten, maar op onderzoeksopdrachten waarvoor de vraag alleen maar groter wordt en waarmee we dus steeds meer mensen bereiken. De RRKC vindt het maar niks, “te bedrijfsmatig” en “te beleidsmatig”, maar ik zou zeggen, kijk nog eens goed, want ik denk dat we iets goed doen als we in de huidige dynamiek zo weerbaar blijken te zijn.

Hier kun je het [advies van de RRKC](#) lezen. En wie zelf wil oordelen, leest hier het [meerjarenbeleidsplan 2021 – 2024 van de IABR: WAAR KUNNEN WE LANDEN?](#)